

***Posudek na diplomovou práci Nikoly Hořejše
Metody a výsledky výzkumu efektu psychoterapie***

Práce se zabývá měřením účinnosti psychoterapie. Tématem aktuálním o to více, že je v celé medicíně patrná snaha stavět léčbu pouze na dostatečně zdůvodněných faktech (evidence-based medicine) a tento přístup zasahuje i do psychoterapie, neboť nutí psychoterapii tváří v tvář jiným alternativám léčby, jakými jsou například farmakoterapie, obhájit svou opodstatněnost. Argumenty, které poskytují výzkumy psychoterapie, již nyní rozhodují a v budoucnosti rozhodovat budou o rozdělování finančních prostředků a podpoře psychoterapie v rámci institucionalizované péče o zdraví. Proto se nelze výzkumu účinnosti vyhnout, přestože mu lze vyčíst (a mnozí terapeuti tak činí) určitý redukcionismus. Jak autor v teoretické části připomíná a podrobněji analyzuje, je účinnost psychoterapie daleko více než účinnost farmakologické léčby ovlivněna osobou psychoterapeuta a jeho zkušenostmi, postojem klienta ke konkrétní formě psychoterapie, a psychoterapeutickým vztahem. Samotný proces psychoterapie je daleko složitější než podávání léku a uplatňují se v něm různorodé faktory a techniky, včetně přirozeného prostředí, kde terapie probíhá. Proto je pro psychoterapii typický výzkumný zájem i o samotný proces psychoterapie, což je v případě léčby léky méně podstatné. Pokud je převádění experimentálních designů farmakologických studií pro psychoterapii nevýhodné, je třeba hledat vlastní experimentální designy, které pomohou daty prokázat to, čím psychoterapie klientům prospívá.

Diplomovou práci lze částečně chápat jako přehledovou studii shrnující doposud provedené výzkumy. Autor práci uvozuje historií výzkumu účinnosti, ale zároveň na téma hledí - což je méně obvyklé a přitom důležité - v širším sociálním kontextu. Po definici základních pojmů diskutuje různorodé přístupy ke zkoumání účinnosti, počínaje výzkumným plánem a konče samotným měřením účinnosti. Kapitola metody měření a hodnocení účinnosti podává přehled zdrojů měření a statistického vyhodnocení parametrů užívaných k postizení účinku terapie, například koeficientu spolehlivé změny, míry účinku, koeficientu klinické významnosti a podobně. Teoretickou práci uzavírá již výše zmíněným přehledem konkrétních studií, kde se nezaměřuje jen na prokázání

účinnosti psychoterapie jako takové, ale i na porovnávání účinnosti různých psychoterapií s otázkou, zda by bylo možné určit skupinu empiricky podložených psychoterapií. Přehled začíná kritickou analýzou jednoho z nejcitovanějších výzkumů na tomto poli – Eysenckova výzkumu účinnosti psychoterapie z roku 1952 a dospívá až k nedávným výzkumům a poslednímu vývoji trendů na poli prokazování účinnosti. Nakonec se zabývá i možnostmi a mezemi metaanalýzy, která umožňuje integrovat výsledky různých výzkumů. K přehledu výzkumů připojuje autor vlastní empirickou studii. Jde o naturalistickou, tedy nerandomizovanou studii zkoumající účinnost psychodynamicky orientovaného programu v denním stacionáři Horní Palata, a to u 148 klientů s úplnými daty (kteří byli získáni z původních 162 klientů).

Změna je vyhodnocována na základě změny ve výsledcích testů (MMPI, SCL 90 a Dotazníku životní spokojenosti), mírou účinku a také na základě klinické významnosti změny. Výsledky získané náležitě zvolenými statistickými postupy potvrzují, že došlo po sedmítýdenním programu u klientů ke statisticky významnému zlepšení v dotaznících DŽS, SCL 90 i většiny škál MMPI-2. Získaná data jsou náležitě diskutována a zobecněna. Vzhledem k citelnému nedostatku studií účinnosti terapie v českém prostředí jde o významný výzkumný počín.

Na práci oceňuji především to, že je velmi přehledně komponovaná a že autor velmi jasně formuluje své myšlenky. Výsledkem je stručná a zároveň obsažná práce. Autor prokazuje v empirické části nadstandardní dovednosti týkající se zpracování a interpretace dat, což je vítané právě proto, že práce věnované psychoterapii inklinují spíše ke kasuistickému a tedy kvalitativnímu přístupu. Přitom je rozšířenějším a potřebnějším jazykem v dialogu s medicínskými přístupy jazyk kvantitativní.

Posuzovaná diplomová práce naplňuje všechny požadavky kladené na úspěšné diplomové práce. Doporučuji ji proto k ústní obhajobě.

Radvan Bahbouh, Ph.D.
Katedra psychologie FF UK

Radvan Bahbouh